

Наталія ШУМ'ЯК,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Ольга РАДЧЕНКО,
кандидат педагогічних наук, доцент
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)*

УЧНІВСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯКІСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Однією з основних концептуальних засад реформування освіти в межах Концепції «Нова українська школа» є створення сучасного освітнього середовища, яке сприятиме творчому розвитку й мотивації учнів до навчання [3]. Згідно із Законом України «Про освіту», «метою загальної середньої освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства» [2]. Таким чином, сучасна школа повинна стати простором навчання, виховання, розвитку, якісної комунікації, продуктивної взаємодії усіх учасників освітнього процесу (учнів, педагогів, батьків та місцевої громади).

Сучасний заклад освіти виконує не тільки навчальну функцію, а, насамперед, є простором для повноцінного розвитку здобувачів освіти, осередком успішної, креативної та вмотивованої учнівської молоді. Для реалізації вищезазначених завдань необхідно забезпечити атмосферу фізичного, соціального та психологічного комфорту всіх учасників освітнього процесу, створивши новий освітній простір.

«Освітній простір у сучасних дослідженнях розглядають як цілісну й динамічну систему, складне багаторівневе і багатофункціональне утворення, що в рамках єдиних базових стандартів забезпечує взаємозалежність та взаємодію своїх складових, і як складну ієрархічну структуру, піраміду просторів різних рівнів: глобального, континентального, окремої країни та регіону, локального (окремого закладу освіти), сімейного, особистісного» – ідеться у працях науковців [4].

Школа, відповідно до сучасних реалій та запиту суспільства, є не лише освітнім ресурсом, а й простором для розвитку та співпраці як усередині, так і за його межами. Сучасний освітній простір носить

неповторний індивідуалізований та персоналізований характер, який надає кожному можливість самореалізації [5].

Науковці звертають увагу, що «освітній простір – це певний педагогічний феномен, що передбачає тісний контакт людини із оточуючим її середовищем. В результаті такої взаємодії відбувається осмислення і пізнання всіх елементів-носіїв культури» [5].

Також, варто зазначити, що освітній простір в наукових працях розглядається «як система соціальних зв'язків в освітній галузі, що ґрунтується на взаємодії суспільства і соціальних інститутів освітньої спрямованості» [4].

Отже, розглядаючи освітній простір, можна констатувати різні погляди на це явище, зокрема: освітній простір виступає як особистий простір для самореалізації суб'єктів; дидактична платформа; «соціально-освітній простір»; «духовно-педагогічний простір»; «єдиний освітній простір людської цивілізації»; синонім культурно-освітньому простору [5].

Окрім того варто звернути увагу, що освітній простір пов'язаний з іншими соціально-просторовими феноменами, зі сферами політики та економіки, екології та релігії, а також культурною та етнічною сферами. Завдяки цьому відбувається реалізація найбільш актуальних проблем і запитів суспільства, зокрема розвиток особистості [5].

Таким чином, саме завдяки розумному управлінню та ефективній організації учнівським самоврядуванням можна формувати якісний освітній простір. Оскільки учнівське самоврядування є однією з дієвих форм впливу на життєдіяльність закладу загальної середньої освіти та сприяє демократизації процесів управління закладом. Слід зазначити, що учнівське самоврядування є своєрідним засобом реалізації учнівською молоддю своїх прав та обов'язків через залучення їх до процесів прийняття рішень у ключових сферах життєдіяльності закладу освіти [4].

Аналіз літератури з проблеми дослідження і власне бачення проблеми, дозволяє констатувати, що залученість дитини до діяльності учнівського самоврядування дає їй цілий спектр можливостей для особистісного самовдосконалення та самореалізації. Серед них варто виокремити: організаторські та лідерські навички, реалізація особистісного та творчого потенціалу, комунікативність, відчуття причетності до громадських ініціатив, толерантність, світогляд, критичність мислення,

відповідальність, уміння працювати в команді, реалізувати соціальні ініціативи, оволодіння соціально значущими ролями в соціумі.

Вважаємо, що у процесі педагогічного управління розвитком учнівського самоврядування в закладах загальної середньої освіти потрібно ставити собі за мету підготувати молодих людей до життя в соціумі. Оскільки учнівське самоврядування як локальна модель соціалізації дитини насамперед задовільняє потреби самореалізації, то ми пропонуємо залучати школярів до різноманітної діяльності, що створює простір для спілкування та взаємодії з іншими людьми. А цього можна досягти через якісний освітній простір.

Проаналізувавши наукову літературу з означеної тематики, документацію та діяльність учнівського самоврядування «Нова хвиля», яке функціонувало у Тернопільському навчально-виховному комплексі «Загальноосвітня школа I–III ступенів-медичний ліцей №15 імені Лесі Українки», на базі якого ми проводили дослідження, нами виявлено формальний рівень функціонування учнівського самоврядування та незадовільний стан організаційно-методичного забезпечення управління ним.

На основі кількісного та якісного аналізу анкетних даних щодо стану функціонування учнівського самоврядування серед педагогів та учнівської молоді, які нами було представлено під час VI Міжнародної наукової конференції [6], звертаємо увагу, що велика частка учителів (57,9 %) вважає за доцільне оновлення учнівського самоврядування. Їхні відповіді переконують у готовності до змін і до делегування повноважень учням, до конструктивної взаємодії в питаннях залученості учнівського самоврядування до управління закладом освіти, а також розуміння необхідності застосування нових підходів та форм роботи з учнівським самоврядуванням.

Результати опитування учнів засвідчили низку проблем, які не може вирішити діючий формат учнівського самоврядування. Отримані результати спонукали до розробки іншої моделі системи управління розвитком учнівського самоврядування у закладі загальної середньої освіти.

Зазвичай прийнято ототожнювати формат учнівського самоврядування з форматом управління державою (парламент, республіка тощо). Зважаючи на сучасні тренди та тенденції, пропонуємо ввести

формат управління компанією, за основу взявши організаційну структуру підприємства.

Замість «голови парламенту», «президента школи» пропонуємо ввести посаду «керівника учнівського самоврядування». Так як дуже мала частка учнів пробує себе у ролі дипломатів і депутатів, а значно більше – у бізнес-структурах, деякі організаційні елементи було запозичено з моделей організації підприємств.

Ми пропонуємо кругову організаційну структуру, яка базується на демократичній ієрархії. Менеджери тут не командири, а керівники. У нашій моделі (беручи до уваги уподобання дітей за результатами опитування) – Проєкт-менеджер, Арт-менеджер, Менеджер з аналітики, PR-менеджер: вони не приймають одноосібних рішень, а є своєрідним «двигуном» усіх починань в учнівському колективі.

За кругової моделі більшість видів діяльності потребує взаємодії різних секторів, що сприяє командній роботі, формуванню ефективної комунікації, налагодженню довгострокової співпраці та творчості, прагненню до розширення можливостей. Така структура допомагає побачити побудову учнівського самоврядування «зсередини»: як розподілені ролі та відповідальність, і навіть як відбуваються основні управлінські, організаційні та діяльнісні процеси. Кругова організаційна схема допомагає виявити «слабкі місця», ефективно планувати та скорочувати витрати часу та ресурсів, розробляти продуктивну стратегію управління учнівським самоврядуванням. Функціонування цієї організаційної структури дає змогу вільно циркулювати інформації у колективі, гнучко об'єднуватися учням для спільних проєктів, взаємодіяти різним підрозділам і віковим групам, а це може стати передумовою створення освітнього простору.

У процесі констатувального експерименту нами було сформовано новий склад учнівського самоврядування, який почав функціонувати за запропонованою круговою організаційною структурою.

Результати експерименту та аналізу якості функціонування учнівського самоврядування засвідчили позитивну динаміку рівня задоволеності учнів роботою учнівського самоврядування. Кругова організаційна структура продемонструвала свою ефективність під час розробки та виконання проєктів та ініціатив.

Отже, ефективність управління розвитком учнівського самоврядування в контексті створення якісного освітнього середовища залежить від врахування прогресивних ідей управління, ініціативності та бажання постійно вдосконалюватися, сучасних вимог суспільства, які повинні враховуватися у процесі підготовки учнів у закладах загальної середньої освіти, та насамперед самих потреб учнів, які сприятимуть їхньому розвитку і комфортному життю в соціумі.

Список використаних джерел:

1. Учні́вське самоврядування: структура, зміст і концепція розвитку, проектна діяльність, досвід організації / Єрмаков І. Г. та ін. Харків : Вид. група «Основа», 2008. 112 с. URL: <https://library.udpu.edu.ua/library/files/423835.pdf> (дата звернення 29.09.2024).
2. Про освіту : Закон України. Документ 2145-VIII (чинний, поточна редакція від 16.08.2024, підстава – 3642-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 14.09.2024).
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенко. Київ, 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 15.09.2024).
4. Косенко Д. Новий освітній простір. Мотивуючий простір : інформаційний посібник. 2019. 255 с. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/407/NOP_Motivuyuchiy-prostir.pdf (дата звернення: 29.09.2024).
5. Освітній простір. URL: <http://education-ua.org/osvitniy-prostir.php> (дата звернення: 29.09.2024).
6. Радченко О. Я., Шум'як Н. Р. Учні́вське самоврядування як засіб розвитку соціальної та громадянської компетентності учнів. *Наукові тренди постіндустріального суспільства* : матеріали VI Міжнародної наукової конференції (м. Івано-Франківськ, 26 квітня 2024 р.). Івано-Франківськ, 2024. С. 230–232. URL: <https://archive.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/issue/view/26.04.2024> (дата звернення: 29.09.2024).